ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЦКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЗРЭ КЪЫДОКI

№214 (21.122) ● 2007 гъэм щэкIуэгъуэм (ноябрым) и 2, мэрем ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр соми 3-щ

adyghe@mail.ru
adyghepsale.ru

Хэхыныгъэхэм зэрызыхуагъэхьазырым тепсэлъыхьахэщ

КъБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен хэтащ Урысей Федерацэм и Президентым и полномочнэ лIыкIуэу Ипщэ федеральнэ округым щыIэ Рапотэ Григорий и унафэм щIэту Дон Iуфэ Iус Ростов къадэм щекIуэкIа зэIущIэм. Абы щыгъпсэлъыхьащ Урысей Федерацэм и субъектхэу Ипщэ федеральнэ округым щыIэхэм я гъэзэщIакIуэ властым и органхэм къапэщыт къалэнхэм, Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и етхуанэ зэхуэсыгъэзэ хэхьыным зыхуэгъэхьэзырыр икIи егъэкIуэкIым и лъэныкъуэкIэ хэхакIуэ комиссэхэм ядэIэпыкъуным.

А зэIущIэм апхуэдэуи хэтахэщ Ипщэ федеральнэ округым и субъектхэм къулыкъу нэхъыщхьэхэр щызезыхьэхэмрэ я хэхакIуэ комиссэхэм я унафэщIхэмрэ, Урысей Федерацэм и МВД-м, ФСБ-м, МЧС-м я округ органхэм, Генеральнэ прокуратурэм я унафэщIхэр.

КъБР-м и Президентымрэ Правительствэмрэ я пресс-Iуэхущ1анIэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкур Лэскэн муниципальнэ районым и муниципальнэ мылъкум пщIэншэу хэгъэхьэным и Iуэхукlэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэ

2007 гъэм жэпуэгъуэм и 8-и №270-ПП

«2010 гъэм нэсыкIу къуажэм и социальнэ зыужьыныгъэр» федеральнэ программэ хэхар гъэзэщIэн мурадкIэ, «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкум и объектхэр муниципальнэ мылъкум зэрыхагъэхьэ, муниципальнэ мылъкум и объектхэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкум зэрыхагъэхьэ щIыкIэм и Iуэхукlэ» 2002 гъэм гъатхэпэм и 6-м къыдэкIа Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Закон №15-РЗ-м тету икIи Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Транспортымкlэ, связымкlэ, гъуэгу хозяйствэмкlэ и министерствэм къыхьилхьар къыпытауэ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм **унафэ щIи:**

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкум къыхэкIыу Лэскэн муниципальнэ районым и муниципальнэ мылъкум пщIэншэу хэгъэхьэн щыIэ цифровой электрон АТС-хэр (ЦЭАТС-хэр):

Лэскэн Iтlуанэ къуажэм щыIэ «SI-2000» ЦЭАТС-р (номеру 250-рэ иIэу, кабель линэхэм километр 5,854-рэ я кIыхьагъуу), зи баланс уасэр сом 3499166,17-рэ хъур;

Ерокъуэ къуажэм щыIэ «SI-2000» ЦЭАТС-р (номеру 130 иIэу, кабель линэхэм километри 2,640-рэ я кIыхьагъуу), зи баланс уасэр сом 2134635,85-рэ хъур.

2. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Къэрал мылъкур зехьэныкIэ щIы ресурсхэмкIэ и министерствэм (Сэхъу М.И.) хуэгъэувын мы унафэм и пункт 1-м къыщыгъэлъэгъуа мылъкур Шэрдэж муниципальнэ районым и муниципальнэ мылъкум хэгъэхьэным пыщIа Iуэхуэр щIэ хабзэхэм тету илажьыну.

3. Мы унафэр гъэзэщIа зэрыхъум кIэлъыплъыну и пщэ илъхьэн Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщым и япэ къуэдзэ Тхьэзэплъыж М.ТI.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщым и кIалэнхэр зыгъэзащIэ ЧЕЧЕНОВ Ануар

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкур Май муниципальнэ районым и муниципальнэ мылъкум пщIэншэу хэгъэхьэным и Iуэхукlэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэ

2007 гъэм жэпуэгъуэм и 8-и №268-ПП

«2010 гъэм нэсыкIу къуажэм и социальнэ зыужьыныгъэр» федеральнэ программэ хэхар гъэзэщIэн мурадкIэ, «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкум и объектхэр муниципальнэ мылъкум зэрыхагъэхьэ, муниципальнэ мылъкум и объектхэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкум зэрыхагъэхьэ щIыкIэм и Iуэхукlэ» 2002 гъэм гъатхэпэм и 6-м къыдэкIа Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Закон №15-РЗ-м тету икIи Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Транспортымкlэ, связымкlэ, гъуэгу хозяйствэмкlэ и министерствэм къыхьилхьар къыпытауэ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм **унафэ щIи:**

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкум къыхэкIыу Май муниципальнэ районым и муниципальнэ мылъкум пщIэншэу хэгъэхьэн Сарскэ къуажэм щыIэ «SI-2000» ЦЭАТС-р (номеру 130-рэ иIэу, кабель линэхэм километр 0,770-рэ я кIыхьагъуу), зи баланс уасэр сом 2083766,14-рэ хъур.

2. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Къэрал мылъкур зехьэныкIэ щIы ресурсхэмкlэ и министерствэм (Сэхъу М.И.) хуэгъэувын мы унафэм и пункт 1-м къыщыгъэлъэгъуа мылъкур Шэрдэж муниципальнэ районым и муниципальнэ мылъкум хэгъэхьэным пыщIа Iуэхуэр щIэ хабзэхэм тету илажьыну.

3. Мы унафэр гъэзэщIа зэрыхъум кIэлъыплъыну и пщэ илъхьэн Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщым и япэ къуэдзэ Тхьэзэплъыж М.ТI.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщым и кIалэнхэр зыгъэзащIэ ЧЕЧЕНОВ Ануар

Сабийхэм папщIэ

Дзэлыкъуэкъуаджэм и етIуанэ школым сабий сад къызэрыщызэIуахрэ куэд щIакъым. Абы уэзрыщIыхьэу япэу гу зыльыптэр къуэлэнщIэхэм дахэу сурэт зэмылIэужьыгъуэхэр зэрыт стенд иныр.

АдыГэ, урыс таурыхьхэм хэт псэущхьэхэм я сурэтхэр апхуэдизкIэ Iэзагъышхуэ хэлъу ящIащи, псэ яIут, бзииху жыг щхъуантIэм и щагъым таурыхьыр пэж дыдэу щекIуэкI хуэдэщ.

Сабий садым и лэжьакIуэхэм Iэмал куэд къагъэсэбэп бжэкIэм, бзэм зиужьыныкIэ.

Псалъэм папщIэ, «Светофор», «Жыг щIагъым», «Тыкуэн», «Парикмахерскэ» дерсхэр ирагъэкIуэкI. ЦыкIуэхэр хуабжу дихьхьыу иоплъ гущэ театрым.

- Мыбы щедгъэкIуэкI лэжьыгъэ псори зытеухуар щыкIуэхэм я гъэсэныгъэр дахэу, екIуу, куэдым хащIыкIыу дунейм зэрыстетынырщ. Абы щхьэкIэ гуапагъэм, дахагъэм хэпIыкIым хуейщ. ИтIанэ я гукъыдэжми зыкъеIэт, нафIэгуфIэ щыкIуэху щытщ - жеIэ садым и гъэсакIуэхэр сыт щыгъуи хуIщокъу лэжьыгъэм щIэуэ зыгуэр зэрыхахъхьэным. ЦыкIуэхэр сыткIи кьыхэрыдахьэхьным.

Емызэшыжу гъэсакIуэ Iэзэхэщ, сабий фIыуэ зыгъэгъуэщ Махуэ Марьянэ, Къуэдзокъуэ Аллэ, Дау Мадинэ сыми.

ТОХЪУТЭМЫЩ1ланэ.

ДУНЕЙМ И ДЖХЬЫБГЪАХЭ

Нэщхъеягъуэ махуэ

Дыгъуасэ Самарэ областым щыщыгъуащ. Ар екъэлдат Тольяттти кьалэм щалэжьа щIэнхьаджагъэ хьэлъэм хэкIуэдахэм я феепльыр гъэлъэIным.

Фигу къэдгъэкIыжынщи, а кьалэм и автобусхэм ящыщ зым кьыщагъэуа лагьымым щыхуи 8-м я гъащIэр ихьащ, 53-рэ фэбжь зэмылIэужьыгъуэхэр ягъэуэтэу мы зэманым сымаджэщхэм щIэлъщ. Мыр террорист щIэпхьаджагъэу зэрыщыстым зыми щэч кьытрихьэжыркъым. УФ-м и Генпрокуратурэм и деж щыIэ Следственнэ комитетым и унафэщI Бастрыкин Александр зэрыжиIамкIэ, хьэкIэкъуэкIагъэр зылэжьауэ зыхуагъэфащэхэм ящыщ зым и лъэужь теуващ. Абы и фотэрыр кьыщащым, кьагъуэтащ автобусым кьыщыуа лагьымым и къутахуэхэм ещхь гъэрхэр. Ар а автобусым исауэ хуагъэфащэ. АрщхьэкIэ, Бастрыкиным идакъым ар псэууэ къеламе, зэкIуэдами е уIэгъэ хьуами журналистхэм жяриIэн.

Мюнхен щыIэ?

Куэдым зэрыхуагъэфащэмкIэ, Курскым зыхьумэжыныгъэмкIэ и министру щыта Окрашвили Иракли Мюнхен щыIэщ.

Германием къыщыхутэныжмкIэ абы дэIэпыкъуащ опозицэ къаруэр. Ижьрейхэм я мурадщ къэрал унафэщIхэм ирагъэкIуэкI политикэр ягу зэрыримыхьыр къэзыгъэзэлъагъэ пэкIу зыбжанэ ирагъэкIуэкIыну. Гаэтхэм зэратхьмкIэ, Окрашвили и теплъэм зэуэ зихьэжащ. Ар сыт щыгъуи зэхуэфащ, зыми епсэлъэну хуейкъым. Абыхэм Иракли ирагъэщхь хьэ щтам. ЩагъэтIысам щыгъуэ яубэрэжьауэ хуагъэфащэ.

Сыт хуэдэу щымытами, къэралым и пщIэр щыгъуэ Курскым и президент Саакашвили Михаил.

Къэралым и фейдэ хэлъу

Дыгъуасэ УФ-м и Правительствэм ирагъэкIуэкIа зэIущIэм щытепсэлъыхьащ энергетикэм зэрызыужьыну щIыкIэм.

Абы кьыщыхагъэщхьэхукIащ мы IэнатIэр дяпэкIи къэралым и нэIэм зэрыщIэтынур, ауэ зэхьэкIыныгъэ инхэр зэригъэуэтынур.

А Iуэхум щеджэжу УФ-м промышленостымрэ энергетикэмкIэ и министр Хрустенко Виктор жиIащ Белоруссием и щIыналъэм щыхэщIыхьа бзаджэнаджагъэхэр зыхуэдизыр зыубзыхуну икIи зэхэзыгъэкIыну Черезвычайнэ къэрал комиссэ.

♦Илъэс 64-рэ ипэкIэ (1943) СССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым 1943 гъэм жэпуэгъуэм и 12-м «Къэрщей автономэм областымрэ абы и административнэ уху-кIэмрэ щымыгъэIэжным я Iуэхукlэ» кьищта унафэм ипкъ иткIэ а щIыналъэм щыпсэу къэрэщей мин 80-м нэблагъэр я щIыналъэм ирагъэкIи, Къэзахъстанымрэ Кыргъызымрэ ягъэIэпхьауэ щытащ. 1956 гъэм щэкIуэгъуэм КПСС-м и ЦК-м унафэ кьищтащ къэрэщейхэр Кавказ Ищхьэрэм къегъэкIуэжыным теухуауэ.

♦1721 гъэм Петр Езанэр император хъуащ.

♦1942 гъэм къэбэрдей-балъкъэр партизанхэм нэмыцэ гарнизоныр щызэтракьутащ Хъэбэз къуажэм.

♦1940 гъэм кьалъхуащ композитор, УФ-м гъуэзджэмкIэ щIыхь зиIэ и дзжьакIуэ Молэ Владимир.

♦1947 гъэм кьалъхуащ тхыдэ щIэныгъэхэм я доктор, КъБКХУ-м и профессор Бгъэжьокъуэ Барэсбий.

♦Дыгъэр кьыщIэкIынущ сыхьэти 6-рэ дакIыкIэ 46-м, кьуэкъжьыщ сыхьэт 16-рэ дакIыкIэ 56-м.

♦Махуэм и кIыхьагъэ щыIэ сыхьэти 10-рэ дакIыкIи 10-рэ.

Илъэсыр зыгъэхъэзырыр ШАЛ Мухьэмэдщ.

Лъэпкъ Iущыгъэ:

УмыгъэтIылъ къэпщтэжыркъым.

«Бжьыхьэ дыщафэ - 2007»

ЕрыскъыкъэкIым елэжь промышленностым и предприятэ 20-рэ КъБР-м и мэкъумэщ щIэныгъэ-хъэхутакIуэ институту 2-рэ хэтащ «Бжьыхьэ дыщафэ - 2007» ебгъуанэ зрысейпсо агропромышленнэ выставкэ екIуэкIам.

ДИ РЕСПУБЛИКЭР мыбы жану зэрыхэтам папщIэ КъБР-м и Правительствэм выставкэм и саугъэт нэхъыщхьэр кьыхуагъэфэщащ.

КъБР-м и АПК-м унэтIныгъэ зэмылIэужьыгъуэхэмкIэ кьыхуагъэфащащ 49-рэ. Гъэ кIуэм екIуэкIа выставкэм ди республикэм щыщу предприятэ 18 хэтащ. ИлъэситIри зэхэту кьапщтэмэ, дамыгъэу кьахьар 56-рэ мэхъу, абы щыщу 33-р дыщэ медалщ.

КIЭБЫШЭ Лиза.

Илъэс 80 гъуэгуанэ

Котляровхэ я тхылъ тедзапIэм иджыблагъэ хэщIыдэкIащ «Первая Кахунская» тхылъыр. Ар и Iэдакъэщ1экIщ илъэс куэд лъандэрэ а еджапIэм щылажьэ Джэтокъуэ Юрэ.

ТХЫЛЪЫМ къыщыгъэлъэгъуащ Къэхъун къуажэм дэт курыт еджапIэ №1-м кьыкIуа илъэс 80 гъэгуанэр, мы лъэхъэнэм кьыпIэщыльэ Iуэхухэмрэ мурадхэмрэ. Тхылъым щыгъуэтынущ мы школыр къэзыухауэ щытауэ, иджы республикIэм, къэралым цIэрыIуэ щыхъуа щыхухэм ятеухуа тхыгъэ кIэщIэхэр. Апхуэдэхэщ УФ-м, КъБР-м щыхьэ зиIэ я лэжьакIуэхэр, щIэныгъэхэм я докторхэр, кандидатхэр, егъэджэныгъэм, узынщагъэр хьумэным, гъуэзджэм, нэгъуэщI IэнатIэхэмкI пашэ щыхьуахэр къэхъундэсхэр зэрыгушхэр.

Мы тхылъыр Юрэ и япэ дзжьыгъэкъым. ИпэкIэ Джэтокъуэ щыщ ирагъэкIауэ щытащ езым и усэхэр зэрыт тхылъитIи. Авторым и Iэдакъэщ1экIыр тыгъэ яхуищащ Къэхъун курыт еджапIэ №1-р илъэс зэхуэмыдэхэм къэзыухахэмрэ мы зэманым абы щеджэ ныбжьыщIэхэмрэ, еджапIэр зэфIэтъэувэным зи гъэпсыгъэ хэзылъхьа егъэджакIуэхэмрэ я IэнатIэр нобэ езыхьэкIхэмрэ.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.
Къэхъун къуажэ.

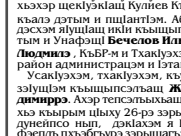

Нэщхъеягъуэ махуэ

Дыгъуасэ Самарэ областым щыщыгъуащ. Ар екъэлдат Тольяттти кьалэм щалэжьа щIэнхьаджагъэ хьэлъэм хэкIуэдахэм я феепльыр гъэлъэIным.

Фигу къэдгъэкIыжынщи, а кьалэм и автобусхэм ящыщ зым кьыщагъэуа лагьымым щыхуи 8-м я гъащIэр ихьащ, 53-рэ фэбжь зэмылIэужьыгъуэхэр ягъэуэтэу мы зэманым сымаджэщхэм щIэлъщ. Мыр террорист щIэпхьаджагъэу зэрыщыстым зыми щэч кьытрихьэжыркъым. УФ-м и Генпрокуратурэм и деж щыIэ Следственнэ комитетым и унафэщI Бастрыкин Александр зэрыжиIамкIэ, хьэкIэкъуэкIагъэр зылэжьауэ зыхуагъэфащэхэм ящыщ зым и лъэужь теуващ. Абы и фотэрыр кьыщащым, кьагъуэтащ автобусым кьыщыуа лагьымым и къутахуэхэм ещхь гъэрхэр. Ар а автобусым исауэ хуагъэфащэ. АрщхьэкIэ, Бастрыкиным идакъым ар псэууэ къеламе, зэкIуэдами е уIэгъэ хьуами журналистхэм жяриIэн.

Мюнхен щыIэ?

Куэдым зэрыхуагъэфащэмкIэ, Курскым зыхьумэжыныгъэмкIэ и министру щыта Окрашвили Иракли Мюнхен щыIэщ.

Германием къыщыхутэныжмкIэ абы дэIэпыкъуащ опозицэ къаруэр. Ижьрейхэм я мурадщ къэрал унафэщIхэм ирагъэкIуэкI политикэр ягу зэрыримыхьыр къэзыгъэзэлъагъэ пэкIу зыбжанэ ирагъэкIуэкIыну. Гаэтхэм зэратхьмкIэ, Окрашвили и теплъэм зэуэ зихьэжащ. Ар сыт щыгъуи зэхуэфащ, зыми епсэлъэну хуейкъым. Абыхэм Иракли ирагъэщхь хьэ щтам. ЩагъэтIысам щыгъуэ яубэрэжьауэ хуагъэфащэ.

Сыт хуэдэу щымытами, къэралым и пщIэр щыгъуэ Курскым и президент Саакашвили Михаил.

Къэралым и фейдэ хэлъу

Дыгъуасэ УФ-м и Правительствэм ирагъэкIуэкIа зэIущIэм щытепсэлъыхьащ энергетикэм зэрызыужьыну щIыкIэм.

Абы кьыщыхагъэщхьэхукIащ мы IэнатIэр дяпэкIи къэралым и нэIэм зэрыщIэтынур, ауэ зэхьэкIыныгъэ инхэр зэригъэуэтынур.

А Iуэхум щеджэжу УФ-м промышленостымрэ энергетикэмкIэ и министр Хрустенко Виктор жиIащ Белоруссием и щIыналъэм щыхэщIыхьа бзаджэнаджагъэхэр зыхуэдизыр зыубзыхуну икIи зэхэзыгъэкIыну Черезвычайнэ къэрал комиссэ.

♦Илъэс 64-рэ ипэкIэ (1943) СССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым 1943 гъэм жэпуэгъуэм и 12-м «Къэрщей автономэм областымрэ абы и административнэ уху-кIэмрэ щымыгъэIэжным я Iуэхукlэ» кьищта унафэм ипкъ иткIэ а щIыналъэм щыпсэу къэрэщей мин 80-м нэблагъэр я щIыналъэм ирагъэкIи, Къэзахъстанымрэ Кыргъызымрэ ягъэIэпхьауэ щытащ. 1956 гъэм щэкIуэгъуэм КПСС-м и ЦК-м унафэ кьищтащ къэрэщейхэр Кавказ Ищхьэрэм къегъэкIуэжыным теухуауэ.

♦1721 гъэм Петр Езанэр император хъуащ.

♦1942 гъэм къэбэрдей-балъкъэр партизанхэм нэмыцэ гарнизоныр щызэтракьутащ Хъэбэз къуажэм.

♦1940 гъэм кьалъхуащ композитор, УФ-м гъуэзджэмкIэ щIыхь зиIэ и дзжьакIуэ Молэ Владимир.

♦1947 гъэм кьалъхуащ тхыдэ щIэныгъэхэм я доктор, КъБКХУ-м и профессор Бгъэжьокъуэ Барэсбий.

♦Дыгъэр кьыщIэкIынущ сыхьэти 6-рэ дакIыкIэ 46-м, кьуэкъжьыщ сыхьэт 16-рэ дакIыкIэ 56-м.

♦Махуэм и кIыхьагъэ щыIэ сыхьэти 10-рэ дакIыкIи 10-рэ.

Илъэсыр зыгъэхъэзырыр ШАЛ Мухьэмэдщ.

Республикэ стадионым и Iуэхукlэ

АДЫГЕЙ. *Республикэм и Президент ТхьэкIэрщыпэ Аслъан зэриджэрий иджыблагъэ Iуэщащ Адыгеим Спортымрэ физкультурэмкIэ и комитетымрэ Мейкъуапэ кьалэ администрацэм и спорт комитетымрэ я тхьэмадзэхэм, спортым и лэжьакIуэхэм. Ахэр тепсэлъыхьащ щынальэм спортым зэрызыщIужь щыIэм, «Дружба» республикэ стадионым и щыIкIэм, я кьыгъэкIащ абхьаз мандаринкэр щыналъэм кьращэ мыхьуну.*

УФ-м и Россельхознадзорым и кьудамэу Краснодар крайм щыIэм и унафэщI Оселедец Евгений Iуэхум теухуауэ жиIащ:

«Урысей Федерацэм уз зэрыщIалэр кьрамышэм щхьэкIэ абхьаз пхъыщхьэмыщхьэхэр кьэщхэуныр пIалъкIэ дгъэувыащ. Абхьаз ветеринархэм карантинымкIэ ехьэлIа Iуэхугъуэхэр зэфIагъэкIыщ щытмэ, ар зэхуэмыдэхэм я Iуэхугъэкъым. Си гугъэмкIэ, абы мазитI хуэдиз ихьынущ. ИужькIэ, Абхьазым дыкIуэнурэ ди цIыхуэхэм ехьэлIауэ щынагъуэ абыхэм я пхъэщхьэмыщхьэм кьыз эрыпкъ рымыкIыр ди фIэщ ящу щытмэ, унафэр тхьэкъынущ».

РайоныщIэр зэтоувэ

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС *Республикэм иджыблагъэ щIэуэ кьыщызэрагъэпэщащ Нэгъуэй районым и щыпIэ самоуправленэм и зэхэлъыкIэнум теухуауэ 2007 гъэм дыгъэгъазэм и 2-м референдум екIуэкIынущ.*

ЦIыхуэхэм Iэ яIэтынущ куейм и депутатхэм я совет къызэгъэпэщыным, район администрацэм и унафэщIр ильэситху пIалъэкIэ хэхьыным, гъунапкъэхэр убзыхуным, нэгъуэщIхэми теухуауэ.

Нэгъуэй районым и унафэщI кьалэнхэр пIалъэкIэ иджыпсту езгъэзащIэ нэгъуэй лъэпкъым и жылагъуэ зэщIэхьеенымрэ и тхьэмадэ Санглибаев Магомет.

ХЪЭЩIыкIуэЙ Олег.

Пхъэщхьэмыщхьэ кьрагъэшкъым

АБХЪАЗ. *Республикэм и Iэшым Iуей уз кьызэрыпкъ-рыхьым кьыхэкIыу Урысей Федерацэм и Россельхознадзорым бжьыхьэпэм унафэ кьыдигъэкIащ абхьаз мандаринкэр щIыналъэм кьращэ мыхьуну.*

УФ-м и Россельхознадзорым и кьудамэу Краснодар крайм щыIэм и унафэщI Оселедец Евгений Iуэхум теухуауэ жиIащ:

«Урысей Федерацэм уз зэрыщIалэр кьрамышэм щхьэкIэ абхьаз пхъэщхьэмыщхьэхэр кьэщхэуныр пIалъкIэ дгъэувыащ. Абхьаз ветеринархэм карантинымкIэ ехьэлIа Iуэхугъуэхэр зэфIагъэкIыщ щытмэ, ар зэхуэмыдэхэм я Iуэхугъэкъым. Си гугъэмкIэ, абы мазитI хуэдиз ихьынущ. ИужькIэ, Абхьазым дыкIуэнурэ ди цIыхуэхэм ехьэлIауэ щынагъуэ абыхэм я пхъэщхьэмыщхьэм кьызэрыпкъ-рымыкIыр ди фIэщ ящу щытмэ, унафэр тхьэкъынущ».

РайоныщIэр зэтоувэ

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС *Республикэм иджыблагъэ щIэуэ кьыщызэрагъэпэщащ Нэгъуэй районым и щыпIэ самоуправленэм и зэхэлъыкIэнум теухуауэ 2007 гъэм дыгъэгъазэм и 2-м референдум екIуэкIынущ.*

ЦIыхуэхэм Iэ яIэтынущ куейм и депутатхэм я совет къызэгъэпэщыным, район администрацэм и унафэщIр ильэситху пIалъэкIэ хэхьыным, гъунапкъэхэр убзыхуным, нэгъуэщIхэми теухуауэ.

Нэгъуэй районым и унафэщI кьалэнхэр пIалъэкIэ иджыпсту езгъэзащIэ нэгъуэй лъэпкъым и жылагъуэ зэщIэхьеенымрэ и тхьэмадэ Санглибаев Магомет.

ХЪЭЩIыкIуЙ Олег.

● Дыгъуасэ

Iэтауэ ягъэлъапIэ

КъБР-м и щыхубэ усакIуэ Кулиев Къайсын кьыззрагъхуэ илъэс 90 зэрырикъум и щIыхькIэ ефеепль пэкIу дыгъуасэ Пашшык щекIуэкIащ усакIуэм и щIэр зезыхьэ узрамым тет абы и феепльым деж.

КУЛИЕВЫМ и феепль сыным удз гъэгъахэр трагъхьа нэужь, пэкIу кьызэIуихащ КъБР-м и Тхакlуэхэм я союзым и унафэщI **Созаев Ахъмэт** икIи япэ псалъэр КъБР-м и Парламентым и УнафэщI **Бечелов Ильяс** иритащ. Абы кьыхигъэщащ Кулиев Къайсын и усыгъэ кьыдэгъэуэгурыкIуа лъэхъэнэгъуэм я мызакъуэу, зэрыщыту XX лIэщIыгъуэм хунщIа щэнхабзэ хэтхъэныгъэр зэрыниыр.

- Къайсын и творчествэм щыхуэр зрешалIэ, я хъуэпсапIэхэмрэ унэтIныгъэхэмрэ нэхъ нэху, кьабзэ, гъунапкъэмщэ ещI, - жиIащ Бечеловым. - Си фIэщ мэхъу мы пэкIум кьрихьэлIа псори кьезышэлIар апхуэдэ гурыщIэу, «псэм и джэ макъыу» зэрыщытыр. Махуэ зыбжанэ хъууэ аращ Кулиев Къайсын инхъу Жаннэ кьыдигъэкIа «Живу среди людей» тхылъым сыкьыззрадзэрэ. Хуабжу сигу ирихьащ, псом хуэмыдэу гукъинэж сшахъуащ Тихоновым Николай Къайсын пащIэ жиIауэ щыта псалъэ гуапэхэр.

- Абы и цIэр ящыщщ Къэбэрдей-Балъкъэрым и цIыхухэм зэи ящымыгъупщэнухэм, жиIащ адэкIэ кьэпсэчъапIэр хунт зыхуащIа **Федченко Людмилэ** . - Къайсын ебэкъуэфащ куэдыр зыпэмыльэщ, «эманкIэ» зэджэ гъунапкъэм икIи дэтхэнэ щIыхьымрэ зыгъэфащ.

КъБР-м и Правительствэм и Унафэщым и къуэдзэ **Дыщокl Мадинэ** псалъэ щратым, абы жиIащ Кулиев Къайсын и пъэпкъэгъуэмрэ и лъхъэнэгъуэмрэ я мызакъуэу, лъэпкъ псори лъагэу зыIэтэ усакIуэ щэджащэу зэрыщытыр, цIыхуэхэм я гум пIалъэ кIыхькIэ кьызэринэн фIы куэд абы зэриIэжьар.

Кулиевым и феепльым деж щекIуэкIа пэкIум апхуэдэу кьыщыпсэльащ КъБР-м и Парламентым и депутат **Берд Хьэзэталий**, тхакIуэхэу **Къуэлуфэ Хьэчим, Къагъыр-мэс Борис, Гуртуев Сэлихь** сымэ, Профессор **Эфендиев Сэлихь** тепсэлъыхьащ Кулиев Къайсын и махуэшхуэм ирихьэлIэу СКГИИ-м щекIуэкIа щIэныгъэ конференцым, балъкъэр усакIуэшхуэр кьызэрагъэуэрэ илъэси 100 щрикъуну 2017 гъэр екIуу гъэлъэпIэнымкIэ ЮНЕСКО-м письмо зэратхари жиIащ. ПэкIум хэта ныбжьыщIэхэр Кулиевым и усэхэм кьеджащ.

* * *

БАЛЪКЪЭР усакIуэшхуэм и махуэр зэрагъэлъапIэ зэхыхьэхэр щекIуэкIащ Кулиев Къайсын и унэ-музей Шэджэм къалэ дэтым и пщIантIэм. Абы кьыщыззхуэса шэджэмдэсхэм яIущащ икIи кьыщыпсэльащ КъБР-м и Парламентым и УнафэщI **Бечелов Ильяс**, абы и къудэ **Федченкэ Людмилэ** , КъБР-м и Тхакlуэхэм я союзым хэтхэр, Шэджэм район администрацэм и Iэтащхьэ **Мамбэт Мэхканл**.

Усакlуэхэм, тхакlуэхэм, къулыкъущIэхэм я мызакъуэу, зэIущIэм кьыщыпсэльащ **Жансуевхэ Светланэрэ Владимиррэ**. Ахэр тепсэлъыхьащ Кулиев Къайсын и цIэр зезыхь я кьыщыпсэльа щыIэ 26-рэ зэрыдэкIам, ЩIэнхабзэр хъумэнымрэ дунейпсо ныдт, дэкIахэм я Iэпхъэр зыщIдза вымпелэр фэеплъ пхъэбгъуэр зэрыщагъэувам.

Кулиев Къайсын и цIэкIэ щыIэ псапащIэ фондым кьыбгъэдэкI щIыхь тхыльхэр абдеж щратащ кьурышм дэкIаэм, уиз-мэрэр зэгъэпэщыкьымкIэ зэхэкьыхьа ухуакIуэхэм, мыгъуэкIэ Iуэхум ящыщ. ЗэIущIэм хэтащ папщIэ Кулиевхэр я лъэпкъым ерыскъы Iэнэ кьащтащ, кьэщIэхэр ягъэхъуэхъуащ.

ТЕМЫР Лаш.

● ТхылъыщIэ

● Тэрч куейм

Ныбжьыщ1эхэм я зэфIэкI

Тэрч къалэ дэт школ-интернат №8-м щекIуэкIащ зыкъэгъэльэгъуныгъэ гъэщIэгъуэн.

ЕЯНЭ классым и еджакIуэ цIыкIухэм наIуэ ящ къащIащ тхыдэмрэ IуэрыпуэтэмкIэ я ябгъэдэлъ щIэныгъэр, апхуэдэуи хьыбар хьэлэмэтхэр яIуэтащ, усэхэми удахьэхыу щекIащ. А псори кьафэкIэ, узрэдкIэ ягъэщIэрэщIэжащ. Дауи, еджакIуэхэм я закъуэ а гъэсэныгъэхэм я зэкъуэ а ящ1ыгъуэ щIэныгъэхэм я докторхэр, кандидатхэр, егъэджэныгъэм, узынщагъэр хьумэным, гъуэзджэм, нэгъуэщI IэнатIэр нобэ езыхьэкIхэмрэ.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.
Къэхъун къуажэ.

● ФепIэщIэкI!

Iэ тедзэным и урысейпсо махуэхэр

2007 гъэм жэпуэгъуэм и 26-м щыщIэдзауэ щэкIуэгъуэм и 4 щIондэ «Урысей пощт» ФГУП-м Iэ тедзэным и урысейпсо махуэхэр ирегъэкIуэкI. А махуипщIым кьриубыдэу газетхэм, журналхэм, тхылъхэм Iэ тезыдзэжям уасэхэм процент 20 хукIэрагъэхунущ

ЩэкIуэгъуэм и 4 щIондэ «Адыгэ псалъэ» газетым сыт хуэдэ почтэми мыпхуэдэ уасэкIэ Iэ щытевдзэ хъунущ

сом 345-рэ кIэпIейкIэ 84-рэ

сом 281-рэ кIэпIейкIэ 77-рэ

НАЛЫК

№7 (31) 2007 гъэ

Ди къалащхьэмрэ къалэдэсхэмрэ ятеуху напэкIуэщI

Налык и парк нэхъыщхьэм иджыблагъэ Хьэтlохъущыкъуей хадэ фlащыжащ. Мы щыпlэр къэралым нlэ апхуэдэ паркэм хэм епlытмэ, нищ: гектар 200 мэхъу, къалащхьэм и щыналъэм и Iыхьэ пlанэр еубыд. ЩlэныгъэлI пажэхэм къызэрагъэпсымкlэ, мы хадэр музейщ апхуэдизкlэ екIуэн. КъэкIыгъэ хьэлэмэт куэд итщи. Апхуэдэ щыпlэр хуэсакъыу хъумапхъэщ, къытщlэхъуэ щlэбзэр иригушхуэн папщlэ.

ТХЫДЭ гъэщIэгъуэн иIэщ Хьэтlохъущыкъуей хадэм. Епщыкlубгъуанэ лIэщIыгъуэм и 40 гъэхэм хадэм елэжьащ урыс, грузин, адыгэ уэркъэхэр. Кавказ щIынатIэр зи Iэмыщlэ итха Голицынымыр, къыкlэпыкlуэу а къулыкъур зезыхьа грузинымпI Христовыр. Иужькlэ хадэр зэфlэувэным и гуащIэшхуэ ирихьэлIащ урысыдзэм и полковник Хьэтlо хьуэ. Абы хадэм нэхъри зригъэбгъащ, жыг зэмылIэужьыгъуэ куэд щыхисащ.

Щыхуэхэм пщlэшхуэ къыхуащIырт адыгэпщым.Ахэр хьэзырт нэхъыжьыфIым кърихьэжьэ Iуэхугъуэхэр даIыгъыну. Апхуэдэу, жыгхэр щыхисэм Хьэтlохъущокъуэм куэд щIэгъэкъуэн къыхуэхуащ. Абыхэм пхъэщхьэмыщхьэ къызыпыкlэжыгъэр, ахъшэ зэхуахьсурэ, къащхьэхурт, щIыр ягъэкъабзэрт, къэкIыгъэхэр ягъэтIысырт.

Ди лъэпкъ щIэныгъэлIхэм, къэхутакIуэхэм къызэратыгъэмкlэ, Хьэтlохъущыкъуэр ящыщщ зи щIэр адыгэм и тхыдэм къыхэнэн хуей щыжу щэджащэхэм. «Абы и пщIэр тщыгъупща хъуащи, къэдмыIэтыжуи кьезэгъыркъым, - жеIэ къэхутакIуэ Бейтыгъуэн Сэфарбий. - Абы Iуэхуфl куэд иIэжьащ, лъэмык дахи къыгъхуигъанащ. Пэжу, щIэрэ щхьэрэ зиIэу псэуа адыгэпщэм ящыщщ Хьэтlохъущокъуэр. Ар къалъхуащ 1811 гъэм. Лъэпкым, хэкум хуэгъэпса гъащIэ екIу кьыгъэщIащ. ЩэныгъэлI Абрамовым зэритхымкlэ, Хьэтlохъущыкъуэ и зэманым паркыр дахэкIейуэ щытащ, псы Iуфэхэм кIарцхэр егъэкlэкIарэ а щIыпIэм зыщы зыгъэпсэжухэм я псэр игъэтIысыну. Апхуэдэу абы щыкуэдит хуэрэджэ, пэрагкIуэ къызыпыкlэ жыгхэр. Хадэм ит жьызмейхэм псы щIагъэлъэдэн папщIэ, кlэкIыгъэ къызыпыкlэ жыгхэр. Хадэм ит жьызмейхэм псы щIагъэлъэдэн папщIэ, кlэнауэ цIыкIуэхэ датIыкIат.

1868 гъэм Хьэтlохъущокъуэр дунейм ехыжащ. Абы иужькlэ хадэшхуэм дахэ-дахэу зыри кlэлъымыплтыжк хъуащ. Зеиншэу къэна щIыпIэм лей куэд кьыгтехьащ: быдапIэм щыпсэухэм ар яхъунщIэу хуеижащ, языныкъуэхэм жыгыщIэхуэ кьыхачурэ езыхэм я деж щыхасэжащ, жьы хьуахэр гъэсын ящIащ. Урыс-Кавказ зауэм и зэманти, абы и зэранышхуэ кьекIащ хадэм.

Хадэм и Iуэхур кьыщаIэтыжар зэман куэд дэкIащ. Лъэпкым и цIыху пэрытхэм къагурыIуащ мыпхуэдэ хадэм тхыдэ, щэнхабзэ мыхьэнэшхуэ зэриIэр. Ярысеим быщIымынэу, дуней псом щIэрыIуэ щыхъуащ адыгэ хадэ зехьэкIэр. «Шэрджэс лъэпкъым и жыг хадэхэр епъэлеяуэ гъэщIэгъэнщ икIи къулейщ. Абыхэм я Iуэху зехьэкIэм щапхъэ техыпхъащ, - итхыгъащ Мичуриным.

А лъэхъэнэм Налшык парк ныт итa къэкIыгъэхэм ящыщу нэхъыбэр щыIэжкъым, ауэ адыгэхэм фIы дыдэу яIъагъу жыгейхэр - щихуэхэр къэнащ. Иужьрейр куэду къыщокI «Налшык» санатор и IэшэтIашэхэм. Тхыдэтхъэм къызэралъытэмкlэ, хуэкIуэ Бобжьокин и Iыгъ Iуэхугъэм зыхьеижьыжьк, лъэс лъагъуэ щыкIуэхэм ядэкIуэу удз гъэгъахэр хасащ, къэкIуэлIпIэхэм уэздыгъэхэр щыфIэдзащ. Дауи, иджыри лэжьыгъэшхуэ илъщ хадэм. Псалъэм папщIэ, абы куэду ит уэздыгъейм уэзыщIа гъэм зэран хуэхъуу кьаIытэ дохутыркъым. Абыхэм я бжьыгъэ ягъэмэщIэну кьыщIэкIынщ. Ауэ адэкIи ягъэбэгъуэнущ кьару кьозыту, щIыуэгъэпсыр зыгъэкIабзэу жьыуIэ кьражьэхэр, мыIэрысейхэр, балиейхэр. Апхуэдэ жьыгхэр Хьэтlохъущыкъуэм куэдыкIейуэ хисауэ щытащ, ауэ зэманым дэкIуэдыжахэщ.

АБЕЙ Нафисэт.

Ди Iуэхуэр

Псалъэмакъ щхьэпэ

- Зэрысщlэмкlэ, мы Iуэхущlапlэм «Макаронпромы» фабрикэм и Iыхьэ пlанэр аращ. Абы и къызэIуихыкlэ ущыгугъ уэсхутепсэлъыхьамэ арат, Асльэн.

- «Налшык макарон фабрик» ОАО-р, пэжу, зи гугъу пщIа Iуэхущlапlэм кьытехьхьIауэ аращ. «Макаронпромым» къэралым езым и лэжьакIуэхэми я щIыхьэшхуэ зытригъэхуати, ар хуэмышынымыжу и Iуэхуэр зэIыхьэнат. Апхуэдэу щыхъуэм, 2005 гъэм дэ кьызэдгъэпэщащ ди фабрикэр, «Макаронпромым» и лэжьакIуэу щIыху 70-м нэс къздгъанэри. Абыхэм кьалэжьа улахуэхэри я отпускхэм уэкIуэ ахьшэри еттащ. Ар икьукlэ Iуэхушхуэт, ауэ щIыхуэхэр упшныжж къудейкlэ зыфIэкlыртэкъым; адэкlи псэун, лэжьыгъэр зэтеублжьын хуейт. Псом яIэу дыз эрыпхэжьн Iэмэпсымэфl димыIэу хьунутэкъым. «Макаронпромым» япэкIэ кьищэхуауэ щытат макарон кIыхь кьыщIэзыгъэкI «Бюлер» линие щхьэхуэ. Ар Швейцариемщащlауэ арати, ди Iэмэпсымэм тыншу хэзагъэртэкъым, пщIыжьын щхьэкIи узыхуеину пкъыгъэхуэзэ езы Швейцариемкъыпшын хуейт. Ар Iуэху тынштэкъым, зэман кэуди ихьырт. Ауэ экIыпIэзэмыгъэ кьэпщIэкъым. Арати, дымыгужьейуэ, фIыуэ дегупсысащ икIи щIыхуэ ягъэтIысырт.

Ди лъэпкъ щIэныгъэлIхэм, къэхутакIуэхэм къызэратыгъэмкlэ, Хьэтlохъущыкъуэр ящыщщ зи щIэр адыгэм и тхыдэм къыхэнэн хуей щыжу щэджащэхэм. «Абы и пщIэр тщыгъупща хъуащи, къэдмыIэтыжуи кьезэгъыркъым, - жеIэ къэхутакIуэ Бейтыгъуэн Сэфарбий. - Абы Iуэхуфl куэд иIэжьащ, лъэмык дахи къыгъхуигъанащ. Пэжу, щIэрэ щхьэрэ зиIэу псэуа адыгэпщэм ящыщу Хьэтlохъущокъуэр. Ар къалъхуащ 1811 гъэм. Лъэпкым, хэкум хуэгъэпса гъащIэ екIу кьыгъэщIащ. ЩэныгъэлI Абрамовым зэритхымкlэ, Хьэтlохъущыкъуэ и зэманым паркыр дахэкIейуэ щытащ, псы Iуфэхэм кIарцхэр егъэкlэкIарэ а щIыпIэм зыщы зыгъэпсэжухэм я псэр игъэтIысыну. Апхуэдэу абы щыкуэдит хуэрэджэ, пэрагкIуэ къызыпыкlэ жыгхэр. Хадэм ит жьызмейхэм псы щIагъэлъэдэн папщIэ, кlэнауэ цIыкIуэхэ датIыкIат.

1868 гъэм Хьэтlохъущокъуэр дунейм ехыжащ. Абы иужькlэ хадэшхуэм дахэ-дахэу зыри кlэлъымыплтыжк хъуащ. Зеиншэу къэна щIыпIэм лей куэд кьыгтехьащ: быдапIэм щыпсэухэм ар яхъунщIэу хуеижащ, языныкъуэхэм жыгыщIэхуэ кьыхачурэ езыхэм я деж щыхасэжащ, жьы хьуахэр гъэсын ящIащ. Урыс-Кавказ зауэм и зэманти, абы и зэранышхуэ кьекIащ хадэм.

Хадэм и Iуэхур кьыщаIэтыжар зэман куэд дэкIащ. Лъэпкым и цIыху пэрытхэм я Iэшэлъашэхэм. Тхыдэтхъэм къызэралъытэмкlэ, хуэкIуэ Бобжьокин и Iыгъ Iуэхугъэм зыхьеижьыжьк, лъэс лъагъуэ щыкIуэхэм ядэкIуэу удз гъэгъахэр хасащ, къэкIуэлIпIэхэм уэздыгъэхэр щыфIэдзащ. Дауи, иджыри лэжьыгъэшхуэ илъщ хадэм. Псалъэм папщIэ, абы куэду ит уэздыгъейм уэзыщIа гъэм зэран хуэхъуу кьаIытэ дохутыркъым. Абыхэм я бжьыгъэ ягъэмэщIэну кьыщIэкIынщ. Ауэ адэкIи ягъэбэгъуэнущ кьару кьозыту, щIыуэгъэпсыр зыгъэкIабзэу жьыуIэ кьражьэхэр, мыIэрысейхэр, балиейхэр. Апхуэдэ жьыгхэр Хьэтlохъущыкъуэм куэдыкIейуэ хисауэ щытащ, ауэ зэманым джэкIуэдыжахэщ.

АБЕЙ Нафисэт.

Дэ къытухуатх

Дэнэ лэжьапIэ къызыдитхы-?

Ди къэралым зэрыщIэкIуэкIрэ зэрыщекIуэкIрэ цIыхуэр зыгъэгуфIыкlыжу, къэхъущыкъуэ лэжьапIэ Iэнатlэр зэрыгъэтыгъуэр. Ар куэдым щалъагъур къэралполитикъэм, унафэщIэхэм я дежщ, ахэрщ ягъэхуанщэр. Дауи, псоми зыхуейм хуэдэ Iэнатlэ зрагъэгъуэтыфырыкъым. Ауэ абы къыкIыхьыкъым республикэр зэрыщыту лэжьапIэншэу. Налшык къалэ округым и администрацэм щIыхуэкIр лэжьыгъэкlэ къызэгъэпэщынымкlэ и департаментым и IэщlагъэлIхэм къызэралъытэмкlэ, лэжьыгъэ Iэнатlэ куэд щыIэщ. Апхуэдэхэщ сварщик, уухакIуэ, пхъашIэ, слесарь, зэгъэщIэн Iэщlагъэхэри. Щымыlэр а Iэщlагъэхэм ирилэжьэфыныхэрщ.

ПЭЖЩ, зы зэман гъэрым республикэр икьукlэ гугъу ехьащ лэжьапIэ Iэнатlэхэр щымыIэу, сыту кьиплэмэ предприятэхэр, заводхэр, къулыкъущIапIэхэр зэхуащIыжырт. Уеблэмэ кьуажэдэхэрэри щIым емылэжьыж, Iэщ зэрамыхуэж хъуат, фермэхэм зэбгрыпльэпыжьат, хъущхэри кIуэдыжат. А зэманым Сирием кьикIри, ди лъэпкъэгъу гуп хъэщIэу кьытхуэкIуат. Дэри Iуэщlыжьмахуэ адгъэпытагъуи мурад диIэу ахэр пщэдджыжьым щыIэу етIэжьащ. Къуажэ дызыдэжьым и уэрамхэм тет тетIысхьэпIэхэм ящIыщ зым лIы гуп куэзыр джэгуу тесу дрихьэлIащ. ХьэщIэхэм я нэгу зедгъэужьауэ пщыхьэщхьэм къэдгъэзэжауэ дыкъыщыкIуэжьым а лIы гупыр, хэщIа щымыIэу, куэзыр, домино джэгу щыст. А тёпIэгъуэм щIэуэ кьыхьIыхар зыт: «Фадэрэ ерыскъырэ тету гъунэгъу щыт Iэнэ щIыкIэт. ХьэщIэхэр щедгъэжьэжьм дэ щIым деупщIащ: «Сыт нэхъ гъэщIэгъуэн кьыфщыкъуэ?» - жытIэри. «Жэщ хъуху тетIысхьэпIэм куэзыр джэгуу теса лIы гупырщ», - жэуап кьыдатащ абыхэм. Пщы хэмыльу, дэ ди жагъуэ хъуат апхуэдизкlэ едгъэпъэгъуам ефIэкIыу лIы хъэуелI гупыр ягу кьиэзэринжэр. Ауэ абы гъэщIэгъуэн хэпльэкъым: абыхэм я къэралым апхуэдэ тельыджэ щыплъагъуну кьыщIэкIынтэкъым. Дэ жытIэрт апхуэдэу дызэрыщымытар, а псори зэхъуэкIынигъэм кьиргъэхъея гъуэжькуэйм и лъэужьу зэрыщытыр. Ауэ хьэщIэхэр кьикIуэтыртэкъым. Абыхэм жаIэрт: «А гъуэжькуэйм фи Iэри, фи лъэри, фи щхьэри ирихьэжьа? Кьыкфхуэнакъэ фызытелэжьыкъым щIы? Зы шкIащIэ щIыкIу къэщхэуи ихьэжьэ зыгъэкъэжьмэ, пхуэбгъуэнущ». Ахэр захуэт, ауэ апхуэдэ лэжьыгъэм тегушхуэу ахэр кьызэщIэзыгъэуIуэн абы щыгъуэ диIакъым.

Иджыпстуи республикэм лэжьапIэ щыгъуэтыныкъым жыдоIэ, ауэ Iэнатlэ зимыIэхэм ящыщу абы гурэ псэкIэ лъыхъэуэр мащIэ дыдэщ. Ерыщу лъыхъуэхэм лэжьапIэ кьагъуэт. Адрей кьэнахэм нэхъ кьащтэу кьыщIэкIынщ пособие къэIэрыхьэу екIуэкIмэ, унафэщIхэр нуф. Абыхэм ящыщ куэд жьы хъуа я адэ-анэхэм я пенсэм щыгугъыу щысщ. Абыкlэ арэзым сыт хуэдэ пщIэ жылагъуэм щIэнур? Сэ сызэригъэмкlэ, уи унагъуэ уплъыжьи папщIэ сыт хуэдэ лэжьыгъэми зыщымыдзейуэ упэрытын хуейщ. НэгъуэщI Iэмал щимыIэкlэ, сыт-тIэ пщIэнур? Нэхъыбэр щоишнэ къару зэпхьэлIэн хуей Iэнатlэхэм, станокэм бгъэдэбгъэувэн бгъэутэжьынукъым. Нэхъыбэр хуейщ гугъу емыкъу икIи псынщIэ дыдэу кьупей хьуну. Ауэ гъащIэм и хабзэхэм ящыщщ занщIэу кьупей хьуахэр а кьупеягъым щIэх дыдэу зэрытекIуэдэжыр.

Налшык кьалэ администрацэм и пресс-Iуэхущlапlэм къызэриты кlэкlэ, кьалэм дэт Iуэхущlапlэ къэс, нэхъ мащIэ дыдэу, Iэнатlит-щы хуиту щыIэщ. Абы къыщIэнэмыщIауэ, а Iуэхущlапlэхэм езыхэм Iэщlагъэ зэмыIэужьыгъуэхэм ухурагъэджэнущ, уи улахуэри узэрылажьым елъытащ. ИкIэм-икIэжьым улахуэ цIыкIури нэхъыфIщ, эхрщ, зыри кьыумыхьыхьэу, сом уи жьыр имылъу упсэу нэхърэ. Статистикэм къызэригъэлъагъуэмкlэ, унагъуэр зыхуэИ хуагъэззэн, сабийхэр тэмэму яIэпын папщIэ, цIыхубзхэр сыт хуэдэ лэжьапIэ гугъуми Iутыфынущ, ауэ цIыхухъу куэдым я щхьэ тралъхьэркъым Iэхэлъэ зэрахьэу ахъшэ кьэжьынымрэ Абыхэм нэхъ кьащтэ я щIэм дэсу псэумэ.

НэгъуэщI зы лъэныкъуэкlэ укъеплъмэ, къэралыр зэрыщыту юристрэ экономистрэ хуэщIу, лэжьапIэкlэ псори пхуригъэкъуныкъым. Апхуэдэу мащIэ хъуащ инженерхэр, щIым телэжьыхь Iэщlагъэлlхэр. Уэ уи щIэныгъэмкlэ Iэнатlэ зэкlэ умыгугъэтми, абы кьикIрэ зэманыдрIым упэнтлъэу, уи Iэр зэтедзауэ ущысын хуейуэ? Лжьыгъэм щыкур игъэтIуедыркъым, атIэ езы цIыхуращ Iэнатlэр зыгъэлъахъшэр.

БЭЛЭТОКЪУЭ Светэ.

Налшык къалэ.

Налшык и цIэр фIыкIэ зыгъэIу Iуэхущlапlэхэм ящыщщ Гуманитар къэхутэныгъэхэмкlэ Къэбэрдей-Балъкъэр институтыр. Абы и Iэщlагъэлlхэм яхэтщ щIэныгъэ Iэнатlэм ехьулIэныгъэфIхэр щызыIэрызыгъэхьа куэд. Иджыблагъэ абыхэм кьахэхуащ лъэпкъ щэнхабзэм и зыужьыныгъэм хэлъхьэныгъэфI хуэзыща бзыльхъэныгъэ гуащIэфIэ. Ар институтым и щIэныгъэ лэжьакIуэ нэхъыкъ Алъхьэс Светланэщ. Куэд щIакъым абы бзэщIэныгъэхэм я доктор щIэр кьызэрыфIащ?.

ЗИ НЫБЖЬКIЭ жьыкъэ нэмыса Алъхьэсым Iэужь дахэ иIэщ. Адыгэ бзыльхъэгъэм и щапхъэ нэсу куэдым кьалъытэ ар, апхуэдизкIэ хьэл-щэн дахэ, пщIэ, нобэ хэпльу дунейм тетщи. Щэныгъэм гулъытэ щигъуэт унагъуэм къыщалъхуа Светланэ еджэным и гур хуэкъабзэу къэтэджащ. Апхуэдэ Iуэху еплъыкIэ абы кьратащ егъэжакIуэ, школ унафэщIу илъэс щIэныгъэщхуэ зыбгъэдэлъ Iэщlагъэлlхэм. Апхуэдэхэт адыгэ тхакIуэ гъуэзэжьэ Еутых Аскэр, лингвист Iэкъуэльакlуэ, академик Къумахуэ Мухьэдин, усакIуэшхуэ Долматовский Евгений, нэгъуэщIхэри.

И Iуэхур щыхьэрым тэмэму зэтеубла щыхъуами, пхьу гумащIэр къэгупсысэхэм къапимыкIуэту еса Светланэ гушхуэныгъэ хэлъу jеджыгъэр зэфIэрыпмыкIыпу кьыгурыIуэ. А псори еджэныкIи Iэмал зэрыгъэгъэ зэфIэкIыпу, Iэмал зэрригъэту, абы лэжьыгъэ гуэрхэм зрипщIыпт. Ху дожественнэ тхыгъэхэр зэдзэкIыныр кьызэхуIлIэу ту зы-льата Алъхьэсым тхакIуэ, усакIуэ куэдым я Iэдакъэ-маным университетым лэжьыгъэ Iуэхукlэ кьэкIыауэ щытащ Горький Максим и цIэр зэрихьэу Москва дэт литературэ институтым художественнэ тхыгъэхэр зэдзэкIыныкlэ я кафедрэм и унафэщI, щIэныгъэлI цIэрыIуэ, профессор Климович Люциан. Ар кьыщIэкIуар художественнэ псальэр зэдзэкIыным нэхъ хуэIэкIуэльакIуэ ту дентхэр кьиухутэу я еджапIэм иригъэблэгъэну арат. И насыпкIи, Светланэ Москва щеджэну яГъакIуэ гуп кьыхэхан хэхуащ. Iуэхум тегуауэ кьэпщIыгъэнэгъэхэр фIы дыдэу зэфIэкIа нэужь, пщащэ цIыкIум игури и псэри етауэ кьыпэщыIь кьалэнхэм яужь ихьащ. Ар ирагъаджэрт кьэрал псом щыцIэрыIуэ, щIэныгъэщхуэ зыбгъэдэлъ Iэщlагъэлlхэм. Апхуэдэхэт адыгэ тхакIуэ гъуэзэжьэ Еутых Аскэр, лингвист Iэкъуэльакlуэ, академик Къумахуэ Мухьэдин, усакIуэшхуэ Долматовский Евгений, нэгъуэщIхэри.

Ар ирагъаджэрт кьэрал псом щыцIэрыIуэ, щIэныгъэщхуэ зыбгъэдэлъ Iэщlагъэлlхэм. Апхуэдэхэт адыгэ тхакIуэ гъуэзэжьэ Еутых Аскэр, лингвист Iэкъуэльакlуэ, академик Къумахуэ Мухьэдин, усакIуэшхуэ Долматовский Евгений, нэгъуэщIхэри.

Алъхьэс Светланэ и анэ Чэзэбанрэ и дэльху Асльэнрэ я гуусэу.

Абы щыгъуэщ, - игу кьегъэжьыж Светланэ. - Щэ-гъэкъуэн кьыс-хуэхъуа, нобэ апхуэдэу кьыз-бгъэдэт щIыхуэ я гугъу пщIымэ, псом япэрауэ, ар, дауи, си дэльху закъуэрщ. Ар си чэнджэщэгъущ икIи си ныбжьэгъу пэжщ. КьинэмыщIауэ, я щIэ кьысIуэну сыуэкIщ си егъэджакIуэу щытахуэ, щIэныгъэгъэджэныгъэ Iэнатlэм гуащIэшхуэ езыхьэлIахэу ЖэхьэлIахэу Жэмыхуэ Борисрэ Прокудинэ Екатеринэрэ. Фlыщlэ ин хуэощ сыт хуэдэ Iу жукIи кьыздэIэпыкъуэ унэтIакIуэ, профессор Хьэщхьэужь Раисэ.

Мы зэманым Алъхьэсыр Гуманит ар къэхутэныгъэхэмкlэ институтым адыгэ литературэмкlэ и къудамэм щолажьэ. Абы иригъэкIуэкI къэхутэныгъэхэр теухуащ лъэпкъ Iэрыуэтэм кьикIуэ гъуэгуанэмрэ абы и нобэрей щытыкIэмрэ, художественнэ тхыгъэхэр зэдзэкIыным къэбэрдей литературэм зэрызыщIужьым, нэгъуэщIхэми. Литературэм и зыужьыныгъэм и дежьи мы-хьэнэшхуэ зиIэ апхуэдэ щIыгъуэ и Iэдакъэ кьыщIэкIащ дзыхь кьыхуащIырт. Абы Iэзэу урысыбзэкlэ зэрридзэкIауэ щытащ ди тхакIуэхэу Нало Ахьмэдхъан, Шортэн Аскэрбий, Кьущхьэ Сультан, Елгъэр Кашиф сымэ, нэгъуэщIхэми я тхыгъэ зыжьанэ. Анхуэдэ лэжьыгъэхэм занщIэу утегушхуэну Iуэху цIыкIутэкъым, ауэ гугъуехьхэм кьапимыкIуэту еса Светланэ гушхуэныгъэ хэлъу jеджыгъэр зэфIэрыпмыкIыпу кьыгурыIуэ. А псори еджэныкIи Iэмал зэрригъэ ия пэтми, Алъхьэсым щальхуа щыIэпэм кьигъэзэжащ. Зи щIыналъэр, зи лъэпкъ мащIэр фIыуэ зыльагъу адыгэ пщащэм и псэр нэгъуэщI щIыпIэ щигъэтIылъыкIыпутэкъым. Светланэ ягъэу лэжьэн щыщIидзащ «Советская молодежь» газетым. Ар тетхьхьырт щIалэгъуаIэм я дуней еплъыкIэм, лэжьакIэм, гупсысэхэмрэ хьуэпсапIэхэмрэ. Цыху хьэлэмэт куэдым, лэжьакIуэ пашэхэм щIэх-щIэхьыуэ яжуэзэрт, ди куейхэр, жылагъуэхэр кьызэ хикIыжьырт.

- Газетым сызэрыщыIа а ильэсхэр хуабжьу сэбэп кьысхуэхъуащ. ГъащIэм и зэ хьлъхьэм, купщIэм теуху дерс щхьэлэмэт куэд кьыхьэсхащ. ШЭныгъэ-кьэжьтэныгъэ лэжьыгъэм нэхъыбэу сыщыдихьэхари мыхьуэ Борисрэ Прокудинэ Екатеринэрэ. Фlыщlэ ин хуэощ сыт хуэдэ Iу жукIи кьызэIэпыкъуэ унэтIакIуэ, профессор Хьэщхьэужь Раисэ.

Мы зэманым Алъхьэсыр Гуманит ар къэхутэныгъэхэмкlэ институтым адыгэ литературэмкlэ и къудамэм щолажьэ. Абы иригъэкIуэкI къэхутэныгъэхэр теухуащ лъэпкъ Iэрыуэтэм кьикIуэ гъуэгуанэмрэ абы и нобэрей щытыкIэмрэ, художественнэ тхыгъэхэр зэдзэкIыным къэбэрдей литературэм зэрызыщIужьым, нэгъуэщIхэми. Литературэм и зыужьныгъэм и дежьи мы-хьэнэшхуэ зиIэ апхуэдэ щIыгъуэ и Iэдакъэ кьыщIэкIащ дзыхь кьыхуащIырт. Абы Iэзэу урысыбзэкlэ зэрридзэкIауэ щытащ ди тхакIуэхэу Нало Ахьмэдхъан, Шортэн Аскэрбий, Кьущхьэ Сультан, Елгъэр Кашиф сымэ, нэгъуэщIхэми я тхыгъэ зыжьанэ. Анхуэдэ лэжьыгъэхэм занщIэу утегушхуэну Iуэху цIыкIутэкъым, ауэ гугъуехьхэм кьапимыкIуэту еса Светланэ гушхуэныгъэ хэлъу jеджыгъэр зэфIэрыпмыкIыпу кьыгурыIуэ. А псори еджэныкIи Iэмал зэрригъэ ия пэтми, Алъхьэсым щальхуа щыIэпэм кьигъэзэжащ. Зи щIыналъэр, зи лъэпкъ мащIэр фIыуэ зыльагъу адыгэ пщащэм и псэр нэгъуэщI щIыпIэ щигъэтIылъыкIыпутэкъым. Светланэ ягъэу лэжьэн щыщIидзащ «Советская молодежь» газетым. Ар тетхьхьырт щIалэгъуаIэм я дуней еплъыкIэм, лэжьакIэм, гупсысэхэмрэ хьуэпсапIэхэмрэ. Цыху хьэлэмэт куэдым, лэжьакIуэ пашэхэм щIэх-щIэхьыуэ яжуэзэрт, ди куейхэр, жылагъуэхэр кьызэ хикIыжьырт.

- Газетым сызэрыщыIа а ильэсхэр хуабжьу сэбэп кьысхуэхъуащ. ГъащIэм и зэ хьлъхьэм, купщIэм теуху дерс щхьэлэмэт куэд кьыхьэсхащ. ШЭныгъэ-кьэжьтэныгъэ лэжьыгъэм нэхъыбэу сыщыдихьэхари кьагурыIуащ мыпхуэдэ хадэм тхыдэ, щэнхабзэ мыхьэнэшхуэ зэриIэр. Ярысеим быщIымынэу, дуней псом щIэрыIуэ щыхъуащ адыгэ хадэ зехьэкIэр. «Шэрджэс лъэпкъым и жыг хадэхэр епъэлеяуэ гъэщIэгъэнщ икIи къулейщ. Абыхэм я Iуэху зехьэкIэм щапхъэ техыпхъащ, - итхыгъащ Мичуриным.

А лъэхъэнэм Налшык парк ныт итa къэкIыгъэхэм ящыщу нэхъыбэр щыIэжкъым, ауэ адыгэхэм фIы дыдэу яIъагъу жыгейхэр - щихуэхэр къэнащ. Иужьрейр куэду кьыщокI «Налшык» санаторий и IэшэтIашэхэм. Тхыдэтхъэм къызэралъытэмкlэ, хуэкIуэ Бобжьокин и Iыгъ Iуэхугъэм зыхьеижьыжьк, лъэс лъагъуэ щыкIуэхэм ядэкIуэу удз гъэгъахэр хасащ, къэкIуэлIпIэхэм уэздыгъэхэр щыфIэдзащ. Дауи, иджыри лэжьыгъэшхуэ илъщ хадэм. Псалъэм папщIэ, абы куэду ит уэздыгъейм уэзыщIа гъэм зэран хуэхъуу кьаIытэ дохутыркъым. Абыхэм я бжьыгъэ ягъэмэщIэну кьыщIэкIынщ. Ауэ адэкIи ягъэбэгъуэнущ кьару кьозыту, щIыуэгъэпсыр зыгъэкIабзэу жьыуIэ кьражьэхэр, мыIэрысейхэр, балиейхэр. Апхуэдэ жьыгхэр Хьэтlохъущыкъуэм куэдыкIейуэ хисауэ щытащ, ауэ зэманым джэкIуэдыжахэщ.

АБЕЙ Нафисэт.

Псалъэмакъ щхьэпэ

Йофэ кIуэ

Шэрджэс Асльэн.

- Апхуэдэ гурашэ дахэхэр уи гъэжьакIуэхэм кьызыдаIыгър?

- Шэч хэмылъу. УнафэщIыр сыт зищIысыр, гуп зэкъуэт и щIыбагъ кьыдэмытмэ. Ди лэжьакIуэхэр зырызу кьыхащIыпыкIам хуэдэу, псэ хьэлэл зиIэ защIэщ. Сыт хуэдэ Iуэху дахэ кьетхьэжьэми, ди щIыхуэхэм кьыдаIыгъщ, уеблэмэ езыхэм кьуэдым дытрагъэгушхуэ. Мы лэжьапIэм куэдым я гъащIэр щрахьэжьIащ. «Макаронпромым» щыIэжьыхэм ящыщу щIагъуэ къэмынэу ди дежкъуэвыжащ. Езыр хуейуэ IукIаIамэ сщIэрэ щхьэм, армыхьумэ залымыгъэкIэ зыри Iэнатlэншэ тщIакъым.

ЖьпIэнурамэ, гуп хъарзынэу дызэдолажьэ. Нэхъыжьыфlхэр нысбжьыщIэхэм я щапхъэщ. Апхуэдэхэщ, псальэм папщIэ, лабораторэм инженер-технологыу илъэс 30 хуэауэ щылажьэ Щербаковэ Любовь, апхуэдизу дыдэ льанэрэ мы Iуэхущlапlэм щыIэ Джабелов Сэфар. ЩIакхъуэгъажьэу кьыщIэзыдза Сэфар иджы ди инженер нэхъыщхьэщ. ЛэжьакIуэфIхэщ Дыщэкl Женя, Мадзаевэ ФатIимэ, Багъэтыр Розэ, Токъмакъ Сусанэ, ШыдукI Ленэ, Кучмезов Хьэчим, ПIиевэ Клавдие, нэгъуэщIхэри. Ахэр псори «Макаронпромым» лэжьыгъэкIэ епхауэ щытахэщ, иджы ди къыхэтэщ, ягъуи я псэри Iуэхум етауэ.

ЛъпкъэкIэ зэмылIэужьыгъуэ куэду зэхэтщ ди гупыр, ауэ зы унагъэщхуэм хуэдэу, щIэрэ нэмысрэ ди зэхуакъу дэлъу, дызэгурыIуэу дызэдопсэу, дызэдолажьэ. Апхуэдэ Iуп зэкъуэтыр лъагапIэщIэхэм зэрынэсынум щэч кьытехьэркъым.

ТЭРЧ Ланэ.

КIУАЩ БетIал

Бжьыхьэ

Зэи слъэгъуакъым мыпхуэдэ бжьыхьэ:
Жыг тхьэмпэ пыхухэр дыщэпкъыу
мэгъуэлъ,
Уэсым кьесынуи иджы хущIэмыхьэ,
Нэпсу уэсэпсыр нэхущым польэлъ.
.....
Дыгъэм гъатхафэ зыкъищIу
кьыкъуэплъым,
ТеплъэкIэ щIым нэрылъагъуу
зехъуэж:
Жыгхэр тIэпIым пфощI,
щIыр уэдэщ пшэплъым.
Уеплъмэ, гугъэнщI умыгъуэту
мэщхъуэж.
Дэнкlи зыбгъаэмэи гъащIэм и
лъынтхуэм
Лъыр зэрыщызекIуэр уи нитIым
ялъагъу.

* * *

Дыщэкlыу ди бжьыхьэр къэсаклэщ
аргуэру,
Зэрехьэр акъужьым гъуэжь
тхьэмпэхэр уэру,
Къудамэхэр пIащIэу мэхулэр,
заупщIэн,
И тхьэмпэхэр хуащIыр жыг лъапэм
теплэн.

Налшык и цIэр фIыкIэ зыгъэIу Iуэхущlапlэхэм ящыщщ Гуманитар къэхутэныгъэхэмкlэ Къэбэрдей-Балъкъэр институтыр. Абы и Iэщlагъэлlхэм яхэтщ щIэныгъэ Iэнатlэм екIуэлIэныгъэфIхэр щызыIэрызыгъэхьа куэд. Иджыблагъэ абыхэм кьахэхуащ лъэпкъ щэнхабзэм и зыужьныгъэм хэлъхьэныгъэфI хуэзыща бзыльхъэныгъэ гуащIэфIэ. Ар институтым и щIэныгъэ лэжьакIуэ нэхъыкъ Алъхьэс Светланэщ. Куэд щIакъым абы бзэщIэныгъэхэм я доктор щIэр кьызэрыфIащ?.

ЗИ НЫБЖЬКIЭ жьыкъэ нэмыса Алъхьэсым Iэужь дахэ иIэщ. Адыгэ бзыльхъэгъэм и щапхъэ нэсу куэдым кьалъытэ ар, апхуэдизкlэ хьэл-щэн дахэ, пщIэ, нобэ хэпльу дунейм тетщи. Щэныгъэм гулъытэ щигъуэт унагъуэм къыщалъхуа Светланэ еджэным и гур хуэкъабзэу къэтэджащ. Апхуэдэ Iуэху еплъыкIэ абы кьратащ егъэжакIуэ, школ унафэщIу илъэс щIэныгъэщхуэ зыбгъэдэлъ Iэщlагъэлlхэм. Апхуэдэхэт адыгэ тхакIуэ гъуэзэжьэ Еутых Аскэр, лингвист Iэкъуэльакlуэ, академик Къумахуэ Мухьэдин, усакIуэшхуэ Долматовский Евгений, нэгъуэщIхэри.

И Iуэхур щыхьэрым тэмэму зэтеубла щыхъуами, пхьу гумащIэр къэгупсысэхэм къапимыкIуэту еса Светланэ гушхуэныгъэ хэлъу jеджыгъэр зэфIэрыпмыкIыпу кьыгурыIуэ. А псори еджэныкIи Iэмал зэрригъэ ия пэтми, Алъхьэсым щальхуа щыIэпэм кьигъэзэжащ. Зи щIыналъэр, зи лъэпкъ мащIэр фIыуэ зыльагъу адыгэ пщащэм и псэр нэгъуэщI щIыпIэ щигъэтIылъыкIыпутэкъым. Светланэ ягъэу лэжьэн щыщIидзащ «Советская молодежь» газетым. Ар тетхьхьырт щIалэгъуаIэм я дуней еплъыкIэм, лэжьакIэм, гупсысэхэмрэ хьу